

**KONKURSY PRZEDMIOTOWE MKO
DLA UCZNIÓW WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO
W ROKU SZKOLNYM 2024/2025**

**PROGRAM MERYTORYCZNY PRZEDMIOTOWEGO
KONKURSU JĘZYKA POLSKIEGO
DLA UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH**

I. CELE KONKURSU

1. kształcenie umiejętności samodzielnego zdobywania wiedzy polonistycznej, docierania do informacji, umiejętności ich selekcjonowania, krytycznej oceny oraz wykorzystania we własnym rozwoju,
2. rozwiązywanie problemów o charakterze naukowym w zakresie wiedzy polonistycznej,
3. rozbudzanie ciekawości poznawczej i motywacji do dalszego uczenia się,
4. pogłębienie wiedzy uczniów z zakresu odbioru i interpretacji tekstów kultury i stosowanie jej w praktyce,
5. rozwijanie refleksji uczniów o dziele sztuki (w tym literackim) i przygotowanie ich do pełnego i głębokiego uczestnictwa w kulturze,
6. przygotowanie uczniów do samodzielnego, krytycznego myślenia i interpretowania różnych dzieł w oparciu o przesłanki w nich zawarte,
7. podnoszenie poziomu świadomości językowej, funkcjonalnego wykorzystania wiedzy o języku i zróżnicowaniu stylistycznym polszczyzny,
8. podnoszenie poziomu kompetencji w zakresie tworzenia własnych tekstów, posługiwania się różnymi gatunkami wypowiedzi ustnej i pisemnej,
9. kształtowanie postawy szacunku wobec dziedzictwa narodowego i światowego,
10. przygotowanie do dojrzałej i samodzielnej oceny tekstów kultury (w tym kultury popularnej) pod względem estetycznym i etycznym,
11. kształtowanie postawy otwartości wobec innych kultur i szacunku dla ich dorobku,
12. rozwijanie umiejętności gospodarowania czasem, przeznaczając go proporcjonalnie na różne aktywności polonistyczne,
13. promowanie szerokich zainteresowań humanistycznych i wybitnych uzdolnień młodzieży.

II. WYMAGANIA KONKURSU

Konkurs polonistyczny obejmuje i poszerza treści podstawy programowej kształcenia ogólnego języka polskiego w szkole podstawowej wprowadzonej, w oparciu o: *Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej* (Dz. U. z 5 lipca 2024 poz. 996).

Wymagania ogólne konkursu obejmują wiadomości i umiejętności zawarte w wymaganiach ogólnych podstawy programowej kształcenia ogólnego, w części dotyczącej przedmiotu język polski w II etapie edukacyjnym (klasy IV-VIII), a także integrację treści języka polskiego z zagadnieniami pochodzącymi z innych przedmiotów edukacji etapu szkoły podstawowej, określonych w wyżej wymienionym rozporządzeniu.

Kształcenie literackie i kulturowe

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich oraz innych tekstów kultury;
2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii;
3. Kształtowanie umiejętności uczestniczenia w kulturze polskiej i europejskiej, szczególnie w jej wymiarze symbolicznym i aksjologicznym;
4. Rozwijanie zdolności dostrzegania wartości: prawdy, dobra, piękna, szacunku dla człowieka i kierowania się tymi wartościami;
5. Kształcenie postawy szacunku dla przeszłości i tradycji literackiej jako podstawy tożsamości narodowej;
6. Poznawanie wybranych dzieł wielkich pisarzy polskich w kontekście podstawowych informacji o epokach, w których tworzyli (klasy IV-VIII);
7. Rozwijanie zainteresowania kulturą w środowisku lokalnym i potrzeby uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych.

Kształcenie językowe

1. Rozwijanie rozumienia wartości języka ojczystego oraz jego funkcji w budowaniu tożsamości osobowej ucznia oraz wspólnot: rodzinnej, narodowej i kulturowej;
2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych oraz formowanie odpowiedzialności za własne zachowania językowe;
3. Poznawanie podstawowych pojęć oraz terminów służących do opisywania języka i językowego komunikowania się ludzi i praktycznego ich stosowania w mowie i piśmie;
4. Kształcenie umiejętności porozumiewania się (słuchania, czytania, mówienia i pisanie) w różnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych, w tym także z osobami doświadczającymi trudności w komunikowaniu się;
5. Kształcenie umiejętności poprawnego mówienia oraz pisanie zgodnego z zasadami ortofonii oraz pisowni polskiej;
6. Rozwijanie wiedzy i umiejętności o elementach składowych wypowiedzi ustnych i pisemnych oraz ich funkcjach w strukturze tekstów i w komunikowaniu się.
7. Kształcenie umiejętności rozpoznawania, nazywania, wskazywania i stosowania:
 - funkcji składniowych w wypowiedzeniach,
 - związków wyrazowych w zdaniu,
 - typów wypowiedzeń,
 - przekształcaniu konstrukcji składniowych.

Tworzenie wypowiedzi

1. Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi pisemnych;
2. Rozpoznawanie intencji rozmówcy oraz wyrażanie intencji własnych, rozpoznawanie języka jako działania (akty mowy);
3. Rozwijanie umiejętności stosowania środków stylistycznych i dbałości o estetykę tekstu oraz umiejętności organizacji tekstu;
4. Poznawanie podstawowych zasad retoryki, w szczególności argumentowania oraz rozpoznawanie manipulacji językowej;
5. Rozbudzanie potrzeby tworzenia tekstów o walorach estetycznych i podejmowania samodzielnych prób literackich.

Samokształcenie

1. Rozwijanie szacunku dla wiedzy, wyrabianie pasji poznawania świata i zachęcanie do praktycznego zastosowania zdobytych wiadomości;
2. Rozwijanie umiejętności samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania;
3. Rozwijanie umiejętności rzetelnego korzystania ze źródeł wiedzy, w tym stosowania cudzysłowu, przypisów i odsyłaczy oraz szacunku dla cudzej własności intelektualnej;
4. Kształcenie nawyków systematycznego uczenia się oraz porządkowania zdobytej wiedzy i jej pogłębiania;
5. Zachęcanie do rozwijania swoich uzdolnień przez udział w różnych formach poszerzania wiedzy, na przykład w konkursach, olimpiadach przedmiotowych i wykładach oraz rozwijanie umiejętności samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy;
6. Rozwijanie umiejętności efektywnego posługiwania się technologią informacyjną w poszukiwaniu, porządkowaniu i wykorzystywaniu pozyskanych informacji.

III. ZAKRES MERYTORYCZNY KONKURSU

Uczestnicy konkursu powinni na wszystkich etapach wykazać się wiadomościami i umiejętnościami obejmującymi wskazane poniżej treści.

KSZTAŁCENIE LITERACKIE I KULTUROWE

1. Czytanie i słuchanie utworów literackich.
2. Odbiór tekstów kultury.

KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE

1. Gramatyka języka polskiego.
2. Zróżnicowanie języka.
3. Komunikacja językowa i kultura języka.
4. Ortografia i interpunkcja.

TWORZENIE WYPOWIEDZI

1. Elementy retoryki.
2. Mówienie i pisanie.

SAMOKSZTAŁCENIE

1. Samokształcenie wspomagane.
2. Samokształcenie kierowane pośrednio.
3. Samokształcenie samoistne.

POSZERZENIE TREŚCI PODSTAWY PROGRAMOWEJ OBEJMUJE NASTĘPUJĄCE ZAGADNIENIA:

Od ucznia przystępującego do konkursu polonistycznego wymaga się znajomości lektur z podstawy programowej dla uczniów szkół podstawowych oraz tekstów kultury wymienionych w części IV programu merytorycznego wraz z imieniem i nazwiskiem autora (pisarza, reżysera, malarza).

Na wszystkich etapach konkursu uczeń powinien wykazać się wiedzą i umiejętnościami w zakresie:

- 1) pogłębionej interpretacji tekstów kultury (samodzielnego stawiania tez interpretacyjnych, także w interpretacji porównawczej i dowodzenia ich na podstawie przesłanek zawartych w tekście, wykorzystywania w interpretacji kontekstów, w tym kontekstu historycznoliterackiego, biograficznego i filozoficznego, dostrzegania w czytanych utworach cech charakterystycznych dla określonej epoki);
- 2) pogłębionej analizy tekstów kultury (posługiwania się w omówieniu podanych dzieł literackich pojęciami z zakresu teorii literatury, także spoza podstaw programowych, takimi jak np.: aluzja literacka, groteska, oksymoron, hiperbola, a także inne, związane z omówieniem tekstów z listy lektur, w sposób precyzyjny i funkcjonalny, wskazywania środków stylistycznych i ich funkcji w tekście, wykorzystywania analizy do interpretacji tekstów kultury);
- 3) podejmowania dyskursu porównawczego (rozpoznawania zasady zestawienia tekstów, opisywania sposobu funkcjonowania uniwersalnych mitów, symboli, wątków, motywów i toposów w poszczególnych tekstach kultury, posługiwania się terminologią z zakresu interpretacji porównawczej, np.: parafraza, parodia, trawestacja, intertekstualność);
- 4) charakteryzowania różnych poziomów funkcjonowania tekstów kultury (definiowania kultury popularnej i wysokiej, zauważania i rozumienia ich wzajemnych relacji);
- 5) dokonywania różnorodnych działań na cudzym tekście (np.: streszczanie, parafrazowanie, sporządzanie notatki);
- 6) funkcjonalnego wykorzystania wiedzy o języku i stosowania jej w zakresie fleksji, składni, słowotwórstwa, leksyki, frazeologii, ortografii i interpunkcji (w tym dostrzegania różnic językowych wynikających ze zmian historycznych, pogłębionej analizy składniowej, np. rysowania wykresów zdań i ich objaśniania, komunikacji językowej dotyczącej m.in. rozumienia i wyjaśniania błędów językowych), wykorzystywania terminów spoza podstawy programowej, np. polisemia;
- 7) tworzenia własnych tekstów o charakterze twórczym (opowiadań, opisów, dialogów);
- 8) tworzenia własnych tekstów argumentacyjnych i problemowych (w tym eseju, artykułu publicystycznego, przemówienia) ocenianych wg poniższych kryteriów:

KRYTERIA OCENY PRACY ARGUMENTACYJNEJ

Kluczową umiejętnością sprawdzaną w tym zadaniu będzie umiejętność zajęcia stanowiska wobec zaprezentowanego problemu, a następnie – uargumentowania tego stanowiska z wykorzystaniem posiadanej wiedzy i z uwzględnieniem wskazanych aspektów. Wypowiedź argumentacyjna będzie musiała liczyć minimum 200 słów. W przypadku niespełnienia tego wymagania nie będą przyznawane punkty za kryteria: kompozycja i spójność wypowiedzi, język i styl oraz zapis. Będzie można otrzymać za zadanie maksymalnie 30 punktów.

Kryteria oceny rozszerzonej wypowiedzi o charakterze argumentacyjnym

1. Warunki formalne (0–1p.):

- 1) praca zachowuje wskazaną formę (ma charakter argumentacyjny);
- 2) przynajmniej częściowo spełnia warunki tematu;
- 3) odnosi się przynajmniej do jednego ze wskazanych w poleceniu tekstów kultury.

Wszystkie warunki muszą zostać spełnione.

Jeżeli praca nie spełnia warunków formalnych (przyznano 0 punktów), nie ocenia się pozostałych kryteriów.

2. Kultura humanistyczna (0–6 p.):

Ocenę 0–2 przyznaje się odniesieniu do **każdego z trzech** wskazanych w temacie tekstów kultury.

- 2 p. – bardzo dobra znajomość wymaganych tekstów kultury, brak błędów rzeczowych co do treści i rozumienia faktów; funkcjonalne wykorzystanie w argumentacji;
- 1 p. – zadowalająca znajomość wymaganych tekstów kultury, pomyłki co do treści i rozumienia faktów nie wpływają na jakość interpretacji tekstu; częściowo funkcjonalne wykorzystanie w argumentacji;
- 0 p. – niezadowalająca znajomość wymaganych tekstów kultury, błędy rzeczowe co do treści i rozumienia faktów wpływają na jakość interpretacji tekstu; niefunkcjonalne wykorzystanie w argumentacji;

3. Argumentacja (0–9 p.):

- Prezentacja problemu zawartego w temacie (0-1p.)
(w tym kryterium nie ocenia się formalnej obecności wprowadzenia, ale funkcjonalność zawartych w nim ustaleń, definicji, myśli z punktu widzenia tematu; ocenia się to, czy wprowadzenie wskazuje kierunek realizacji tematu);
- Sformułowanie stanowiska adekwatnego do problemu zawartego w temacie (0–1 p.)
- Adekwatność argumentacji do stanowiska, logika wypowiedzi (0–2 p.)
 - całkowita (2 p.)
 - w znacznej części (1 p.)
 - częściowa lub brak (0 p.)
- Rozwinięcie argumentacji i pogłębienie refleksji (0–2 p.)
 - całkowite (2 p.)
 - w znacznej części (1 p.)
 - częściowe lub brak (0 p.)
- Trafne i adekwatne wykorzystanie przykładów (0–2 p.)
 - całkowite (2 p.)

- w znacznej części (1 p.)
- częściowe lub brak (0 p.)
- Sformułowanie adekwatnego i funkcjonalnego podsumowania rozważań (0–1 p.)
(w tym kryterium nie ocenia się formalnej obecności podsumowania, ale funkcjonalność zawartych w nim treści i ich związek z wprowadzeniem oraz rozwinięciem)

4. Kompozycja i spójność wypowiedzi (0–5 p.):

- Kompozycja – w pracy funkcjonalnie wyróżniono wprowadzenie, rozwinięcie i podsumowanie; części są ze sobą logicznie powiązane; w żadnej części nie występują treści nieistotne w argumentacji lub niepowiązane z problemem (0–2 p.)
 - całkowicie poprawna (2 p.)
 - w znacznej części poprawna (1 p.)
 - częściowo poprawna lub wcale (0 p.)
- Spójność globalna – akapity są właściwie połączone (0–1 p.)
 - poprawna (1 p.)
 - niepoprawna (0 p.)
- Spójność lokalna – zdania w akapitach są połączone logicznie z zastosowaniem właściwych spójników/wskaźników zespolenia; nie ma skrótów myślowych, luk w toku rozumowania utrudniających jego rozumienie ani zbędnych powtórzeń tych samych treści (0–1 p.)
 - całkowicie poprawna (2 p.)
 - w znacznej części poprawna (1 p.)
 - częściowo poprawna lub wcale (0 p.)

5. Język i styl (0–5 p.):

- Poprawność językowa – w zakresie fleksji, składni, słowotwórstwa, leksyki, frazeologii, (0–4 p.)
 - 0–2 błędy (4 p.)
 - 3–4 błędy (3 p.)
 - 5–6 błędów (2 p.)
 - 7–8 błędów (1 p.)
 - powyżej 8 błędów (0 p.)
- Poprawność stylistyczna – adekwatność stylu do tematu i formy wypowiedzi oraz sytuacji komunikacyjnej (0–1 p.)
 - Stosowny i jednolity styl (1 p.)
 - zaburzenia poprawności stylu (0 p.)

6. Zapis (0–4 p.)

- Poprawność ortograficzna (0–2 p.)
 - 0 błędów (2 p.)
 - 1–2 błędy (1 p.)
 - powyżej 2 błędów (0 p.)
- Poprawność interpunkcyjna (0–2 p.)
 - 0–3 błędy (2 p.)
 - 4–6 błędy (1 p.)
 - powyżej 6 błędów (0 p.)

TEMAT PRZEWODNI KONKURSU W ROKU SZKOLNYM 2024/2025 I OBOWIĄZUJĄCE TEKSTY KULTURY

Odczytane na nowo

Obowiązujący zakres merytoryczny konkursu polonistycznego na poszczególnych etapach dotyczy dzieł literackich, dzieł malarskich, muzyki i filmu, zgodnie z podanym powyżej tematem przewodnim. **Na każdym etapie konkursu w arkuszu znaleźć się mogą niewymienione w programie fragmenty tekstu nieliterackiego, o charakterze popularnonaukowym, eseistycznym lub krytycznoliterackim lub inne teksty kultury, np. ilustracje, zdjęcia, kadry filmowe.**

Teksty kultury i zagadnienia obowiązujące na poszczególnych etapach konkursu:

ETAPI (szkolny)

Pamiętki ze świata antycznego

Literatura:

- Henryk Sienkiewicz, *Quo vadis*, dowolne wydanie pełne
- Rick Riordan, *Percy Jackson. Złodziej pioruna*, tłum. Agnieszka Fulińska, wyd. Galeria Książki, wydanie dowolne.
- Nathaniel Hawthorne, *Mity greckie. Księga cudów dla chłopców i dziewcząt. Opowieści z zaczarowanego lasu*, tłum. Adam Zabokrzycki, wyd. Siedmioróg, wydanie dowolne.
- wybrane wiersze Konstandinosa Kawafisa w przekładzie Zbigniewa Kubiaka lub innym, w tym: *Itaka, Trojanie*.

Film:

- *Asterix i Obelix. Misja Kleopatra*, reż. Alain Chabat, 2002.

Dziewięć sztuk plastycznych:

Hubert Robert, *Pożar Rzymu 18 lipca 64 r.*, 1785.

Eleanor Antin, fotografie: *Sąd Parysa (za Rubensem)*, *Turystki*, z cyklu: *Odyseja Heleny* (2007),

<https://art21.org/read/eleanor-antin-helen-of-troy/>, <https://feldmangallery.com/exhibition/264-helens-odyssey-antin-2-15-3-15-2008>.

Szczególnie ważne zagadnienia językowe:

- frazeologia: wyrażenia, zwroty, frazy, błędy w użyciu frazeologizmów
- fonetyka: rozpoznawanie cech głosek, analiza mechanizmów zjawisk fonetycznych (zanik dźwięczności w wygłosie, uproszczenia grup spółgłoskowych, typy upodobnień), zasady akcentowania.

ETAP II (rejonowy)

Legendarne światy

Literatura:

- Adam Mickiewicz, wybrane ballady, w tym: *Świtez, Świtezianka, Rybka, Pani Twardowska*, wydanie dowolne.
- Juliusz Słowacki, *Balladyna*, wyd. dowolne.
- Witold Jabłoński, *Dary bogów*, wyd. Genius Creations, wydanie dowolne.
- Paulina Hendel, *Strażnik*, wyd. We need YA, wydanie dowolne.

Film:

filmy z serii Legendy polskie Allegro: *Jaga, Twardowsky 2.0 Świtez*, reż. Kamil Polak, 2011.

Dzieła plastyczne:

- Jacek Malczewski, *Topielec w uściskach dziwożony*, 1888.
- Kazimierz Alchimowicz, *Świtezianka*, 1900.

Szczególnie ważne zagadnienia językowe:

- zagadnienia z zakresu słowotwórstwa
- leksyka (w tym pojęcia: archaizm, neologizm)
- rozpoznawanie wyrazów nacechowanych stylistycznie
- treść i zakres wyrazu.

ETAP III (wojewódzki)

O spotkaniu czasów

Literatura:

Zofia Kossak, *Bursztyny*, wydanie dowolne.

Maria Krueger, *Godzina pąsowej róży*, wydanie dowolne.

Cezary Harasimowicz, *Mirabelka*, wyd. Zielona Sowa, 2018.

Ryszard Kapuściński, *Podróże z Herodotem*, wydanie dowolne.

wybrane wiersze Wisławy Szymborskiej, w tym: *Ludzie na moście, Atlantyda*.

Film:

Powrót do przyszłości, reż. Robert Zemeckis, 1985

Dzieła plastyczne:

wybrane obrazy Hiroshige Andō zwanego Hiroshige Utawaga, w tym *Suruga-cho* (1856) i *Nagła ulewa na moście Ohashi i brzeg Atake* (1857).

Szczególnie ważne zagadnienia językowe:

- części mowy: rozpoznawanie i odmiana
- zagadnienia odmiany nazw własnych
- związki składniowe w zdaniu
- składnia zdania pojedynczego
- składnia zdania złożonego

Sugerowane lektury pomocnicze:

- Podręczniki do języka polskiego dopuszczone przez MEN do użytku szkolnego przeznaczone do kształcenia ogólnego, uwzględniające podstawę programową kształcenia ogólnego w szkole podstawowej.
- *Słownik mitów i tradycji kultury* pod red. Władysława Kopalińskiego (wydanie dowolne)
- *Słownik poezji* pod red. Agnieszki Nawrot (wydanie dowolne)
- *Słownik poprawnej polszczyzny* pod red. Andrzeja Markowskiego (wydanie dowolne)
- *Słownik terminów literackich* pod red. Janusza Sławińskiego (wydanie dowolne)

Błędy językowe w pracach uczestników oznaczane będą zgodnie z klasyfikacją zamieszczoną na stronie:

https://cke.gov.pl/images/EGZAMIN_MATURALNY_OD_2015/Materialy/Razace_bledy_jezykowe_5_Skrot.pdf

V. INFORMACJA DLA UCZNIĄ DOTYCZĄCA WARUNKÓW KONKURSU

1. Na konkurs z języka polskiego uczeń przynosi ze sobą wyłącznie przybory do pisania: pióro lub długopis czarno lub niebiesko piszący.
2. Uczestnicy nie mogą wносить żadnych urządzeń telekomunikacyjnych i środków łączności (w tym smartwatchy) do sali, w której odbywa się konkurs.